

Direktoratet for
samfunnssikkerhet
og beredskap

2013–2020

NASJONAL KOMMUNIKASJONSSTRATEGI FOR BRANNSIKKERHET

FOTO: CORBIS/NTB SCANPIX-COLOURBOX

**SAMORDNET OG
MÅLRETTET
KOMMUNIKASJON
SKAL BIDRA TIL
FÆRRE BRANNER
OG FÆRRE SOM
OMKOMMER I BRANN.**

FORORD

DSB skal som nasjonal brannsikkerhetsmyndighet informere om brannforebyggende tiltak og bidra til holdningsskapende arbeid. Med bakgrunn i *Stortingsmelding nr. 35 (2008–2009) Brannsikkerhet. Forebygging og brannvesenets redningsoppgaver*, har DSB utarbeidet en nasjonal kommunikasjonsstrategi som gir føringer og anbefalinger fram mot 2020. Kommunikasjonsstrategien ble overlevert Justis- og beredskapsdepartementet i mai 2013.

Målsettingen i Stortingsmeldingen er færre branner og at færre mennesker omkommer i brann. Med økning i antall eldre og en økende befolkning er dette en utfordrende målsetting. Informasjons- og kommunikasjonstiltak for økt brannsikkerhet blir viktig for å nå målsettingen. Mange branner kan unngås gjennom økt bevissthet, endrede holdninger og endret atferd.

Hovedparten av de som har omkommet i brann hittil i 2013 tilhører det som i stortingsmeldingen og senere utredninger er definert som risikogrupper. Den nasjonale kommunikasjonsstrategien har hovedfokus på nettopp disse gruppene.

En samlet nasjonal innsats fra alle aktører som jobber med brannsikkerhet og kommunikasjon må til for å oppnå de nasjonale målene om nedgang i antall omkomne og antall branner, samt å redusere følgene av branner. Kommunikasjonsstrategien foreslår styrket samordning av kommunikasjonsarbeidet som utføres av ulike aktører, og mer målrettet kommunikasjonsinnsats ovenfor risikogruppene. Økt kunnskap og bevissthet om brannrisikoen i hjemmet skal bidra til å endre holdninger og adferd både hos prioriterte risikogrupper og i befolkningen som helhet.

Det viktigste enkelttiltaket som foreslås i strategien er å opprette en nasjonal koordineringsgruppe for informasjon og kommunikasjon på brannområdet. Denne gruppen skal sørge for at kommunikasjonsstrategien følges opp, og bidra til god planlegging og gjennomføring av kommunikasjonstiltak og satsinger. En felles innsats vil øke gjennomslagskraften, bidra til mer effektiv bruk av informasjon og kommunikasjon og gjennom dette øke muligheten for å nå målene. ©

Jon A. Lea
direktør

1. Innledning	4
1.1 Forankring og føringer	4
1.2 Nå-situasjonen	5
2. Mål og strategier	8
2.1 Mål	8
2.2 Strategier	9
3. Risiko- og målgrupper og kanaler ...	10
3.1 Felles virkemidler	10
3.2 Risiko- og målgrupper	11
3.3 Prioriterte kanaler	13
4. Oppfølging av strategien	16
4.1 Styrket samordning	16
4.2 Målrettet innsats	17
4.3 Kunnskaps- og kompetanseutvikling	18
4.4 Evaluering	19
Les mer	22

1. INNLEDNING

1.1 Forankring og føringer

Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap (DSB) fikk gjennom *St.meld. nr. 35 (2008–2009) Brannsikkerhet – Forebygging og brannvesenets redningsoppgaver* i oppdrag å utarbeide en nasjonal strategi for informasjon og holdningsskapende arbeid. Oppdraget ble i 2012 formelt gitt DSB av Justis- og beredskapsdepartementet (JD).

Målrettet satsing på forebyggende arbeid skal være hovedstrategien for å nå de nasjonale målene for brannsikkerhet. Informasjon og kommunikasjon¹ er en sentral del av all forebygging.

De nasjonale målsettingene i St.meld. nr. 35 har vært retningsgivende for arbeidet med strategien, blant annet sammen med kunnskap hentet fra andre utredninger som fulgte i kjølvannet av stortingsmeldingen. Sentrale fag- og kompetansemiljøer har bidratt i utformingen av strategien, spesielt når det gjelder kunnskap om risikogrupper og kommunikasjon. *Statens kommunikasjonspolitikk*² ligger til grunn for den nasjonale kommunikasjonsstrategien for brannsikkerhet.

Den nasjonale kommunikasjonsstrategien for brannsikkerhet skal:

- Være et overordnet styringsdokument for DSB som nasjonal brannmyndighet, og gi føringer for alt av direktoratets arbeid med kommunikasjon på brannsikkerhetsområdet. Den skal være styrende for de kommunale og interkommunale brann- og redningsvesenenes arbeid med informasjonsarbeid, og for DLE gjennom årlig instruks.
- Gi føringer og anbefalinger for andre aktører som arbeider med brannsikkerhet og kommunikasjon.
- Ha fokus på risikogrupper, men også andre målgrupper (befolkningen og barn/unge) som er viktig å nå med informasjon om brannsikkerhet.

Strategien beskriver utfordringer, mål, risiko- og målgrupper, samt virkemidler for å nå disse. Åtte av ti som omkommer i brann dør i hjemmet, og derfor tar strategien primært for seg risiko i forhold til brann i boliger. Strategien skal gjelde frem mot 2020.

Strategien tar utgangspunkt i risikogruppene definert i St.meld. nr. 35: Eldre og pleietrengende, innvandrere og asylsøkere, personer med nedsatt

funksjonsevne, samt barn og unge. I tillegg gjennomgås enkelte andre risikoutsatte grupper og risikofaktorer for brann.

Informasjon og kommunikasjon er ett av flere virkemidler som staten har for å oppnå sine mål og løse sine oppgaver på en effektiv og tilfredsstillende måte. Ofte vil informasjon og kommunikasjon virke best i kombinasjon med ett eller flere andre virkemidler.

1.2 Nå-situasjonen

Årlige kampanjer som Aksjon boligbrann, Brannvernuka, Nasjonal brannøvelse og Trygg hyttekos er ved siden av brannopplæring i skolen de viktigste rene kommunikasjonstiltakene som gjennomføres i dag. Kampanjene og andre større kommunikasjonstiltak gjennomføres i samarbeid mellom DSB, Norsk brannvernforening og forsikringsnæringen. Andre myndigheter, næringsliv, frivillige og private organisasjoner utfører også viktig arbeid med informasjon og kommunikasjon.

Informasjon og kommunikasjon om brannrisiko er en viktig del av den forebyggende innsatsen som utføres av Det lokale eltilsyn (DLE) og brann- og redningsvesenet ved tilsyn,

¹ Kommunikasjon brukes gjerne om toveis informasjon eller gjensidig utveksling av informasjon mellom to eller flere parter, mens informasjon er enveis formidling av budskap, jfr. blant annet Statens kommunikasjonspolitikk, 2009.

² Statens kommunikasjonspolitikk, fastsatt av Fornyings- og administrasjonsdepartementet 16. oktober 2009. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/dok/lover-og-regler/retningslinjer/2009/statens-kommunikasjonspolitikk.html?id=582088>

hjemmebesøk og undervisning. De kommunale og interkommunale brann- og redningsvesenene er lokal brannmyndighet, og en viktig ressurs for kommunikasjon med befolkningen, næringslivet og de som bor og oppholder seg i kommunene. Brann- og redningsvesenets informasjons- og holdningsskapende arbeid om brannsikkerhet utføres bredt gjennom feierne, øvrig brannforebyggende personell og personell i beredskapsstyrken. På samme måte utfører DLE viktig informasjonsarbeid på vegne av DSB overfor befolkningen og spesielle grupper.

Helsevesenet, asylmottak, eldrecentre, NAV, frivillige og mange andre utfører også viktig

informasjonsarbeid rettet mot enkelte risiko- og målgrupper og befolkningen som helhet, også om brannsikkerhet.

Det gjennomføres mye bra informasjonsarbeid på brannsikkerhetsområdet i dag, men de to viktigste utfordringene for å gjøre dette enda mer effektivt er manglende samordning og at innsatsen er lite målrettet mot de gruppene som er mest utsatt for brann³. Målgruppen for dagens kampanjer og større tiltak er først og fremst befolkningen generelt og barn/unge. Andre utfordringer er knyttet til kunnskap og kompetanse, evaluering og egenskaper ved risiko- og målgruppene. ©

³ Basert på innspill bl.a. fra representanter for brann- og elmiljøene som gjennomfører informasjonstiltak om brannsikkerhet i dag (Norsk brannbefals landsforbund, Feiermesternes landsforening, Norsk brannvernforening, Finans Norge, DLE, NELFO og Branninformasjonsforum), samt innspill fra risikogruppene.

2. MÅL OG STRATEGIER

2.1 Mål

For å oppnå en varig brannsikker adferd må risiko- og målgruppene ha økt kunnskap om risiko for brann, og være motivert for varige endringer i holdninger og adferd. For best mulig å nå frem til risiko- og målgruppene må myndighetene og andre ha samme budskap og det må gjentas over tid. Helhetlig og planmessig informasjon og kommunikasjon er en forutsetning for å nå målene. Informasjon og kommunikasjon skal brukes systematisk sammen med andre virkemidler.

På denne bakgrunn er det formulert ett overordnet mål, to hovedmål og to delmål for informasjon og kommunikasjon om brannsikkerhet fram mot 2020:

Overordnet mål:

Styrket samordning av den nasjonale innsatsen på informasjonsområdet skal bidra til å redusere antall branner og antall brannomkomne og redusere følgene av branner.

Hovedmål 1:

Økt kunnskap og bevissthet om brannrisiko i hjemmet skal gi varig endrede holdninger og adferd hos prioriterte risiko- og målgrupper og befolkningen som helhet.

Hovedmål 2:

Risiko- og målgrupper skal oppleve informasjonen og kommunikasjonen om brannsikkerhet med myndighetene og andre som samordnet, helhetlig og målrettet.

Delmål:

- Alle aktører skal si det samme samtidig: Informasjonen og kommunikasjonen skjer «med en stemme». Samme type brannrisiko og samme type forebyggende tiltak formidles av de ulike aktørene.
- Informasjon og kommunikasjon er tilpasset de ulike målgruppenes særtrekk, forutsetninger og behov.

Mer konkrete delmål bør utarbeides i oppfølgingen av strategien. Under er noen eksempler.

Kommunikasjon skal bidra til at risiko- og målgruppene får:

- Økt kunnskap om de vanligste brannrisikoene i boligen og hvordan forebygge dem.
- Økt andel som har installert røykvarslere og tester dem jevnlig.
- Økt andel skal handle riktig når det brenner i boligen (varsling, slokking og evakuering).
- Økt kunnskap om brannforebyggende utstyr og rettighetene til slikt utstyr (for enkelte målgrupper).

Målene må være målbare og gjerne knyttet til tidsperiode. God effekt av tiltakene skal som hovedregel bekreftes i målinger etter at tiltak er gjennomført. Det må gjennomføres en nullmåling som viser status på sentrale områder for brann-sikkerheten før tiltak iverksettes.

2.2 Strategier

En gjennomgang av dagens situasjon viser manglende samordning på flere områder: mellom ulike aktører, som el- og brannmiljøene, av ulike budskap om brannrisiko, mellom lokale og sentrale informasjonstiltak, i utformingen av informasjonsmateriell, samt i gjennomføringen av tiltak. I tillegg er det for lite systematikk og målrettet innsats i kommunikasjonen med risikogrupperne. Styrket samordning og mer målrettet innsats blir derfor viktig.

For å oppnå målene foran er det formulert i alt fire strategier i arbeidet med informasjon og kommunikasjon fram mot 2020:

Strategier:

- Styrket samordning av informasjon og kommunikasjon.
- Målrettet innsats overfor risikogrupper og målgrupper.
- Kunnskaps- og kompetanseutvikling.
- Evaluering.

Med samordning menes at sentrale og lokale tiltak må være koordinerte, og at lokale tiltak bør

samordnes med andre lokale aktører som har samme målgrupper. Når alle som informerer har samme budskap virker det sterkere enn om hver enkelt går ut med hvert sitt budskap.

Samordning av budskap, og innsats som er spisset for målgruppen, bidrar til økt sannsynlighet for at kommunikasjonen når frem. Samordning av budskapet fra myndighetene og andre bidrar til at kommunikasjonen fremstår helhetlig for risiko- og målgruppene.

Målrettet innsats skal sørge for at de gruppene av befolkningen som er mest utsatt for brann får både kunnskap om brannrisiko og om hvordan de kan beskytte seg mot denne risikoen.

For å spisse informasjon og kommunikasjon mot risiko- og målgruppene er det viktig at:

- Kommunikasjonen foregår på deres premisser, og at tiltak og strategier er utformet i dialog med de ulike gruppene.
- Informasjonen formidles på arenaer der de er, og gjennom de kanaler de bruker.
- Budskapet er formulert ut fra gruppens spesielle særpreg og behov, på et språk de er fortrolig med.
- Kommunikasjonen med myndighetene og andre avspeiler samfunnets mangfold (eldre, innvandrere og personer med nedsatt funksjonsevne med flere må være synlige). Budskap er også visuelle, ikke bare språklige.
- Det utformes egne mål og strategier for de til enhver tid viktigste risiko- og målgruppene.

Andre strategier er kunnskaps- og kompetanseutvikling, samt evaluering. Kunnskaps- og kompetanseutvikling er en viktig forutsetning for måloppnåelse. Evaluering skal bidra til å nå målene med en mest mulig effektiv innsats. ©

3. RISIKO- OG MÅLGRUPPER OG KANALER

3.1 Felles virkemidler

Enkelte fellestrekk ved risiko- og målgruppene gjør at samme kanaler, tiltak og virkemidler kan benyttes for å nå flere grupper samtidig.

Visualisering

Uavhengig av kanaler er bruk av visuelle kommunikasjonsmidler, som film, foto og enkle tegninger noe som kan fungere på tvers av mange av risiko- og målgruppene: fremmedspråklige, demente eldre og personer med nedsatt psykisk funksjonsevne er noen eksempler. Det samme gjelder praktiske øvelser og demonstrasjoner.

Direkte dialog

Ha dialog med hver enkelt risiko- og målgruppe for valg av riktig strategi, tiltak, kanaler og budskap. De aktuelle risiko- og målgruppene bør alltid involveres fra begynnelsen av når det skal gjennomføres større kampanjer og kommunikasjons tiltak.

Være på samme arenaer

Nærhet og kontakt over tid med de risiko- og målgrupper man ønsker å nå vil øke muligheten for dialog og læring.

Bruke samme kanaler

Det å bruke samme kanaler som risiko- og målgruppene er en grunnleggende forutsetning for å nå fram med informasjon. Dette kan kanskje virke som en selvfølge, men det er mange eksempler der avsendere synes jobben er gjort når det er laget en brosjyre eller en nyhet er lagt ut på hjemmesiden.

Bruk av «åpne dører»

Benytt gjerne situasjoner som gjør risiko- og målgruppene mer mottakelige for brannsikkerhetsinformasjon. Dette er spesielt viktig for grupper som ikke nås gjennom ordinære informasjonstiltak og -kanaler.

Bruk av videreformidlere

Felles for mange av risiko- og målgruppene er at de ikke nås gjennom direkte informasjon eller informasjonstiltak, slik at videreformidlere blir viktigste kilde til informasjonen. Mange nås best gjennom representanter for egen gruppe (for eksempel religiøse ledere, eldre som nyter respekt, opinionsdannere). Et annet eksempel er at foreldre og foresatte nås gjennom barn og unge som får opplæring i skole og barnehage. Informasjon til demente eldre kan gis gjennom foresatte eller helsevesen. I mange tilfeller kan yrkesgrupper som allerede er i kontakt med risiko- og målgruppene være viktige videreformidlere.

Behov for kunnskap

Alle risiko- og målgruppene bør få mer generell brannopplæring, spesielt knyttet til risiko i hjemmet: varsling, slokking, evakuering og røykvarsler, samt eget ansvar for brannsikkerheten. I tillegg er det relevant for pleietrengende eldre og personer med nedsatt funksjonsevne å få informasjon om velferdsutstyr (sikkerhetsutstyr), - hva som finnes, ekstra hjelpemidler og utstyr til brannslokking, evakuering og varsling av brann, om rettigheter til utstyr og eventuelt hvordan søke om tildeling.

Klart språk

Det offentlige og andre må i all kommunikasjon bestrebe bruk av et korrekt og klart språk tilpasset målgruppene⁴.

Informasjon og kommunikasjon i kombinasjon med andre virkemidler

I mange tilfeller vil ikke informasjon og kommunikasjon alene være nok til å oppnå en endring i adferd. Det må derfor kombineres med andre virkemidler, som utstyr (sprinkleranlegg, brannhemmende tekstiler og komfyralarm), regelverk, økonomi og organisatoriske virkemidler.

Denne oversikten er ikke komplett, og mye av dette gjennomføres allerede, om enn ikke så systematisk som ønskelig. Det understrekes at mange faktorer som påvirker informasjon om brannrisiko kan

endres over tid, også hvilke grupper som er mest utsatt for brann. Derfor må valg av virkemidler til enhver tid tilpasses den gjeldende situasjonen, og til gjeldende risikobilde.

3.2 Risiko- og målgrupper

Ofte kan det være hensiktsmessig å dele opp risiko- og målgruppene ytterligere for å definere den gruppen av personer som er mest risikoutsatt. I de fleste tilfeller er det som nevnt nødvendig å informere gjennom andre personer for å nå fram til en spesiell gruppe. Det vil derfor være flere målgrupper for hver av risikogruppene⁵. Under er en oversikt over de viktigste av disse.

Med *risikogrupper* menes de grupper som er spesielt utsatt for å omkomme i brann eller forårsake brann. Med *målgrupper* menes de gruppene vi definerer som viktige å nå med informasjon, men som ikke nødvendigvis er mer risikoutsatt når det gjelder brann enn andre grupper.

⁴ Jfr Klart språk i staten, som startet i 2008 i regi av Fornyings- og administrasjonsdepartementet (FAD).

⁵ Se mer om risiko- og målgrupper i Kommunikasjon og risikogrupper for brann. DSB-rapport, 2013.

Eldre og pleietrengende

Mange friske eldre har ikke behov for tilpasset informasjon og kommunikasjon, men de trenger kunnskap som forbereder dem på en mindre funksjonsfrisk alderdom. Eldre med nedsatt funksjonsevne vil i mange tilfeller nås best indirekte, gjennom pårørende, hjemmetjenesten eller andre.

Målgrupper:

- Friske eldre som bor hjemme og greier seg selv.
- Pleietrengende eldre som bor hjemme eller i tilrettelagt bolig.
- Eldre med varierende funksjonsnedsettelse og som ikke har kontakt med kommunen.
- Kommunen.
- Eldreforeninger.
- Frivillige organisasjoner.
- Foresatte (ektefelle, barn og barnebarn).

Innvandrere, arbeidsinnvandrere og asylsøkere

Siden denne gruppen er så lite homogen er det viktig å definere målgruppe, tiltak og kanaler spesifikt etter de behov og utfordringer som kjennetegner den spesielle gruppen. Sammensetningen av befolkningen endrer seg over tid, dette gjelder også sammensetningen av innvandrergupper.

Målgrupper:

- Innvandrere generelt: De mest brannutsatte må kartlegges nærmere, for eksempel hjemmевærende innvandrerkvinner som lager mat med olje og menn fra land

med større aksept for risiko. Analfabetisme kan også være en utfordring.

- Beboere på asylmottak.
- Ansatte på asylmottak.
- Arbeidsinnvandrere: nå gjelder det først og fremst polakker og litauere som er her midlertidig (i mindre grad andre europeiske arbeidsinnvandrere).
- Utleiere og arbeidsgivere som arbeidsinnvandrere er i kontakt med.
- Foreninger og trossamfunn som innvandrere, arbeidsinnvandrere og asylsøkere er i kontakt med.
- Myndigheter og andre som allerede er i dialog med ulike innvandrergupper (IMDI, UDI, kommunene og foreninger).

Personer med nedsatt funksjonsevne

De fleste i denne gruppen nås gjennom ordinære informasjonstiltak til befolkningen, mens andre har behov for mer tilrettelagt informasjon, avhengig av hvilken type funksjonsevne som er berørt.

Målgrupper:

- Personer med nedsatt funksjonsevne som har behov for tilrettelagt kommunikasjon (på grunn av syn og hørsel) og/eller behov for informasjon om ekstra hjelpemidler og utstyr til brannslukking, evakuering og varsel av brann.
- Eldre med redusert syn, hørsel og bevegelighet, samt nedsatt kognitiv funksjonsevne (som demens) kan også regnes til denne gruppen.
- Kommunen, helse- og sosialtjenesten.
- Eiere og leiere av offentlige publikumsbygg og arbeidsbygninger.

- Interesseorganisasjoner, foreninger og frivillige organisasjoner.
- Foresatte.

Barn og unge

Også for målgruppen barn og unge er det mulig å spisse informasjonen ytterligere og å videreutvikle de ulike informasjonstiltakene som gjennomføres i dag.

Målgrupper:

- Barn – de yngste gruppene er lettest å nå, spesielt barnehagene.
- Ungdom – vanskeligst å nå.
- Foreldre.
- Skoleverket.
- Utdanningsdirektoratet.

Befolkningen generelt

Informasjonstiltak mot befolkningen når i prinsippet alle, også risikogruppene. I tillegg til risikogruppene nevnt foran kan det være hensiktsmessig å skille ut noen grupper i befolkningen som har behov for ekstra oppmerksomhet og som er mer risikoutsatt for brann.

Risikoutsatte grupper i befolkningen:

- Unge voksne – første gang i egen bolig, med ansvar for brannsikkerheten.
- Enslige menn som går på byen i helgene og som drikker/røyker og glemmer bort mat på komfyren når de kommer sent hjem fra byen.
- Unge som bor i eldre leiegårder i de største byene.

- Førstegangsførelde/famileetablerere er i en situasjon som ofte gjør dem mer ansvarlige og mer mottakelige for brannsikkerhetsinformasjon.

3.3 Prioriterte kanaler

Som ved andre virkemidler må kanaler velges ut fra risiko- og målgruppens spesielle forutsetninger og behov og etter innholdet i budskapet.

En-til-en-informasjon og hjemmebesøk

DLE, brannvesen og feiere gjennomfører hjemmebesøk der en-til-en-informasjon er en viktig del av tilsynet. Denne form for kommunikasjon har vist seg å fungere svært bra. I NOU Trygg hjemme anbefales det at en større del av brannvesenets og feiernes aktiviteter skal dreies mot denne typen forebyggende virksomhet.

For risikogrupper som ikke nås gjennom tradisjonelle informasjons- og kommunikasjonskanaler kan hjemmebesøk og en-til-en-informasjon være en effektiv måte å nå fram på. En-til-en-informasjon som kommunikasjonsform er imidlertid svært ressurskrevende. For varig effekt på adferd må hjemmebesøk kombineres med andre informasjonstiltak.

Langvarige kampanjer for varig endret adferd

Det viktigste enkelttiltaket som foreslås på kommunikasjonsområdet i St.meld. nr. 35 er *styrket satsing på sentralt organiserte kampanjer med varighet over flere år* – rettet mot konkrete risikogrupper. Samtidig står det eksplisitt at det skal være en *styrket samordning* av denne innsatsen. St.meld. nr. 35 legger vekt på at de nåværende kampanjene skal videreføres og styrkes som et ledd i å redusere antall branner og branndøde. De tiltak som skal settes i verk skal ha varig virkning.

Noen forutsetninger for å lykkes med kampanjer⁶:

- Pretesting for å avklare om kampanjen virker⁷.
- Kjenne målgruppene godt.
- Nok eksponering av budskapet overfor målgruppene.
- Utholdenhet: vedvarende virkning oppnås med vedvarende påvirkning.
- Lag handlingskampanjer, ikke holdningskampanjer. Overført til brannområdet: vi vil ikke at folk bare skal ha en positiv *holdning* til brannsikkerhet, men vi vil at folk faktisk handler brannsikkert og for eksempel *tester røykvarslerbatteriet* en gang månedlig.
- De fleste vellykkede kampanjer skjer når flere virkemidler tas i bruk samtidig.

Media - kanal og videreformidler

Mediene er kanskje den aller viktigste videreformidler av informasjon når det gjelder å nå mange samtidig. Utfordringen er at konkurransen om mediens interesse er stor, og informasjon om brannsikkerhet er ikke av det som oppfattes som mest salgbart i mediene. Samtidig vil de aller fleste boligbranner bli omtalt når de skjer, særlig i regionale og lokale medier. Mediens interesse der og da kan være en god anledning til å gå ut med viktig informasjon om brannsikkerhet til den enkelte. ©

⁶ Arne Simonsen (red): «Staten vil deg vel, så gjør som den sier». Offentlige kampanjer i 50 år. 2008.

⁷ Kampanjen *Fire Kills* i Storbritannia har gjort systematisk bruk av pilotprosjekter før større kampanjer igangsettes.

4. OPPFØLGING AV STRATEGIEN

4.1 Styrket samordning

En av de viktigste forutsetningene for å lykkes med Nasjonal kommunikasjonsstrategi for brannsikkerhet er bedre samordning av innsatsen, og det viktigste enkelttiltaket som foreslås er at det opprettes en egen gruppe som skal koordinere arbeidet med informasjon og kommunikasjon om brannsikkerhet i Norge. DSB vil ta initiativ til å oppnevne en *Nasjonal koordineringsgruppe for informasjon og kommunikasjon*.

Nasjonal koordineringsgruppe

Koordineringsgruppens oppgaver skal være å tilrettelegge for at nasjonale mål og strategier følges opp på lokalt nivå, samt gjennomgå dagens informasjonstiltak og foreslå nye. Gruppen skal bidra til god planlegging av aktiviteter, og til at budskapet blir enhetlig. Gruppen kan videre (etter mønster fra Storbritannia og Sverige) eksempelvis bestemme årlige og sesongmessige temaer, koordinere satsingen på flerårige kampanjer og nye tiltak, og planlegge innsatsen gjennom året.

Nasjonal koordineringsgruppe for informasjon og kommunikasjon må ha følgende sammensetning og organisering:

- Ledes av DSB.
- Deltakere fra de viktigste aktørene i dag: Myndigheter, frivillige og private organisasjoner.
- Brann og el-miljøene må begge være representert.

- Ha personer med kommunikasjonsfaglig kompetanse.
- Andre relevante aktører involveres i arbeidet avhengig av tema.

Gruppen bør ikke være for stor, men suppleres etter behov, blant annet etter prioriterte temaer for arbeidet.

For å sikre bedre samordning må både brann- og el-miljøene delta i den nasjonale koordineringsgruppen, og det må være et mål at begge er representert i alle større kampanjer og tiltak der det er naturlig. DSB må presisere dette i styrende dokumenter, som instruksbrev til DLE, forskrifts- og veiledningsmaterieell for brann- og redningsvesenet, samt i forventningsbrev ved årlige overføringer til Norsk brannvernforening. Et godt samarbeid mellom offentlige og private aktører er en viktig forutsetning for å lykkes med strategien.

Under beskrives flere oppgaver som legges til koordineringsgruppen.

Planlegging

Koordineringsgruppen må planlegge og gjennomføre kampanjer og tiltak, som for eksempel årlige fokusområder og «årshjul». Formålet er å gå ut med budskap sammen og samtidig når det gjelder sesongspesifikke temaer. På den måten vil budskapet bli tydeligere for målgruppene, og konkurrerende utspill unngås. Utenom disse tidspunktene kan de ulike aktørene ha egne profilerende tiltak.

Planlegging gjelder også for andre oppgaver som ikke er avgrenset til en bestemt tid av året, som for eksempel brannvernundervisning i skolene, hjemmebesøk og andre oppgaver. Det må også planlegges for flere år av gangen. Årlige temaer for en satsing gjør at det er mulig å ha fokus på et budskap over tid og budskapet vil fremtre tydeligere og med mer gjennomslagskraft hos målgruppene enn når det er mange ulike budskap gjennom året.

Samordning og samarbeid med myndigheter og andre

Det er en åpenbar fordel å samarbeide med andre myndigheter og aktører som har samme målgruppe. Kan brannsikkerhet bli en del av eksisterende informasjonstiltak? Et eksempel på dette er å få mer brannsikkerhet inn som del av myndighetenes introduksjonsprogram for nye innvandrere. Et annet eksempel er samarbeid med helsetjenesten om informasjon til eldre og pleietrengende. Et slikt samarbeid skjer allerede mange steder, men opplegg og erfaringer kan systematiseres og deles mer enn i dag.

Samordnet innsats i det nordiske samarbeidet

En nordisk informasjonsgruppe for brannsikkerhet er opprettet⁸, og målet om samordning må også omfatte det nordiske arbeidet. Der skal det legges planer for felles nordiske prosjekter og enkelttiltak. Det bør også være formelt samarbeid med det nordiske informatørnettverket for elsikkerhet

(NSS) for gjensidig erfaringsutveksling og samordning av aktiviteter på brann- og elområdet. De har i mange tilfeller felles mål og målgrupper. Den nasjonale koordineringsgruppen kan være kontaktpunktet for det nordiske samarbeidet.

4.2 Målrettet innsats

Gjennomgang av dagens tiltak – kartlegging av behov for nye

Som en oppfølging av strategien må det gjøres en grundig gjennomgang av dagens informasjonstiltak og større kampanjer, spesielt med hensyn til samordning og målretting av informasjon til risikogrupper. En oppfølging av strategien vil være å vurdere å anbefale bruk sammen med andre virkemidler innen forebyggende brannvern.

Denne gjennomgangen må utføres på initiativ fra den nasjonale koordineringsgruppen, og det er viktig at den gjennomføres i samarbeid med eksternt byrå for å oppnå faglig uavhengighet og kvalitet.

Ny kampanjesatsing for kommunikasjon om brannsikkerhet

I St.meld. nr. 35 understrekes betydningen av en styrking av langsiktige kampanjer. Som oppfølging av stortingsmeldingen og kommunikasjonsstrategien må det planlegges for en større satsing som for eksempel *Fire Kills* i Storbritannia og *Aktiv mot Brand* i Sverige.

⁸ Nordic Fire Prevention Campaign and Information Group.

Satsingen kan fungere som en overbygning for nye og nåværende tiltak og kampanjer. Den nasjonale koordineringsgruppen må stå som hovedansvarlig for en slik satsing, i nært samarbeid med representanter for risiko- og målgrupper og relevante fagmiljøer.

Felles informasjonsmateriell

Det må også vurderes å lage materiell som kan benyttes i oppfølgingen av målene foran om risikogrupperne, spesielt ved en ny satsing. Slikt materiell kan inneholde mange ulike elementer og være tilpasset flere kanaler.

Det må også vurderes å utarbeide mer enhetlig undervisningsmateriell til bruk for brann- og redningsvesenet og DLE, og generelt informasjonsmateriell («verktøykasse») av god kvalitet, som kan tas i bruk på alle nivåer, også der brannvesen og feiere og DLE ikke selv har egen kommunikasjonsfaglig kompetanse.

Å utarbeide nytt materiell er både kostbart og ressurskrevende og det er derfor viktig først å foreta en grundig kartlegging av behovet, både hos brann- og redningsvesen og DLE som skal bruke det som verktøy, men særlig hos målgruppene som er mottakere av informasjonen. En kartlegging av behovet kan være en oppgave for den nasjonale koordineringsgruppen.

Sterkere virkemidler

I vurderingen av nye tiltak bør det også vurderes å bruke sterkere virkemidler, først for å fange oppmerksomheten, deretter for at budskapet

skal huskes. Det siste er en forutsetning for å få til holdnings- og adferdsendring. I flere store kampanjer i Storbritannia har de gjort bruk av sterke virkemidler for å få oppmerksomhet rundt brannsikkerhet. Det er viktig å merke seg at dette kan være å appellere til andre følelser enn frykt og skremser. Et godt eksempel på dette er bilbeltekampanjen til Vegdirektoratet.

Prioritere risikogrupper

Dersom et tiltak eller kampanje skal ha nok gjennomslag bør én eller et par målgrupper prioriteres av gangen i en gitt periode. I tillegg bør det gjennomføres tiltak som man vet kan benyttes for å nå flere grupper.

Prioritering av innsats for brannsikkerhet skal være risikobasert. Ut fra dette bør den nasjonale koordineringsgruppen prioritere risikogrupperne eldre først, siden denne gruppen åpenbart er i størst fare for å omkomme i brann. Samtidig er det viktig å skille mellom eldre med og uten behov for oppfølging og tilpasset kommunikasjon.

4.3 Kunnskaps- og kompetanseutvikling

Økt kunnskap er en viktig forutsetning for å nå målene i strategien om færre branner og brannomkomne, og å redusere konsekvensene av branner. Kunnskaps- og kompetanseutvikling er viktige forutsetninger for å målrette kommunikasjonen.

Risiko- og målgrupper har i mange tilfeller behov for mer kunnskap, både om brannrisiko i eget hjem,

hvordan de kan forebygge og hva de skal gjøre når det brenner. En del har nødvendig kunnskap, men bruker den ikke. I de tilfellene må man vurdere sterkere virkemidler og andre tiltak som har effekt på handling.

For å nå fram til risiko- og målgruppene, trenger myndighetene og andre som skal initiere og gjennomføre informasjonstiltak mer og bedre kunnskap om individuelle, sosiale og kulturelle faktorer som gjør at noen grupper er mer utsatt for brann.

De faggrupper som er i kontakt med risiko- og målgruppene og som skal ha informasjonsoppgaver ved hjemmebesøk og annet har behov for grunnleggende kunnskaper om informasjon og kommunikasjon for å tilpasse informasjonen og nå fram med budskap.

Kunnskapsutvikling – risikogrupper

Risikogrupper må inn som tema når brannstatistikken til DSB skal videreutvikles.

DSB bør ta initiativ til forskning og utvikling på brannområdet som inkluderer individuelle, sosiale og kulturelle faktorer, for å få frem kunnskap om de enkelte risikogruppene og hvem det brenner hos. Tidligere undersøkelser er hovedsakelig kvantitative og tekniske.

Den kunnskapen som faktisk finnes i dag (samlet av brann- og redningsvesen og DLE) må gjøres tilgjengelig og systematiseres sentralt, slik at den kan brukes som grunnlag for planlegging av tiltak.

Kompetanseheving på kommunikasjon

Informasjon og kommunikasjon inngår allerede i relevante kurs ved Norges brannskole. Det arrangeres egne kompetansegivende kurs for DLE om kommunikasjon, med hovedvekt på mediehandtering. Det må være enda mer tilpasset undervisning om informasjon og kommunikasjon i alle relevante kurs for brann- og redningsvesenet og DLE.

Det må utvikles et opplæringsprogram om informasjon og kommunikasjon til helsetjeneste og andre som skal formidle kunnskap om brann til eldre, pleietrengende og andre risikogrupper.

Det er bare de største brann- og redningsvesen som har dedikerte informasjonsmedarbeidere i dag. DLE mangler dette. Flere fast ansatte med informasjonskompetanse og -oppgaver vil kunne styrke informasjons- og kommunikasjonsarbeidet på lokalt nivå.

4.4 Evaluering

Foreta nullmåling og målinger underveis

Før den nasjonale kommunikasjonsstrategien implementeres skal det gjennomføres en nullmåling, det vil si en måling av status på utvalgte områder i dag. Spørreundersøkelsen skal kartlegge befolkningens/risikogrupperes kunnskap om brannrisiko samt deres nåværende handlingsmønstre og tiltak som påvirker brannrisikoen i boligen. Denne målingen bør foretas før strategien settes i verk, underveis og ved strategiperiodens utløp.

Måling av nasjonal og lokal innsats

Det bør være målinger både på nasjonalt og lokalt nivå. Det bør tilrettelegges for at målinger kan gjøres lokalt, slik at de enkelt kan sammenstilles for å brukes i den nasjonale evalueringen.

Evalueringen må følges opp av en plan for hvordan læringspunktene skal følges opp. ©

LES MER

Arbeidsgruppe boligbrannsikkerhet 2010. En gjennomgang av dagens ordninger for informasjon, tilsyn og kontroll med brannsikkerhet i boliger. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), 2011. ISBN 978-82-7768-244-0.

Ingen ska omkomma eller skadas allvarligt till följd av brand. En nationell strategi för att stärka brandskyddet för den enskilda människan. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Sverige, 2011. ISBN 978-91-7383-132-1 (kortversjonen).

Kommunikasjon og risikogrupper for brann. Rapport. DSB, 2013. ISBN 978-82-7768-312-6.

NOU 2012:4 Trygg hjemme. Brannsikkerhet for utsatte grupper. Oslo, 2012. ISBN 978-82-583-1127-7.

Quantitative Exploration of the Impact of the Fire Kill Media Campaign, Department for Communities and Local Government, Storbritannia, 2009.

Simonsen, Arne (red.): «*Staten vil deg vel, så gjør som den sier*». *Offentlige kampanjer i 50 år.* Norsk kommunikasjonsforening, 2008. ISBN 978-82-466-1236-4.

Statens kommunikasjonspolitikk, fastsatt av Fornyings- og administrasjonsdepartementet, 16. oktober 2009.

Stortingsmelding nr. 35 (2008-2009) Brannsikkerhet – Forebygging og brannvesenets redningsoppgaver. Det kongelige justis- og politidepartement, 2009.

NYTTIGE NETTSTEDER

www.dsb.no

www.brannvernforeningen.no

www.aksjonboligbrann.no

www.brannvettskolen.no

www.brannvernuka.no

www.msb.se/aktivmotbrand

www.gov.uk/firekills

Direktoratet for
samfunnsikkerhet
og beredskap

DSB
Rambergveien 9
Postboks 2014
3103 Tønsberg

Tlf: 33 41 25 00

postmottak@dsb.no
www.dsb.no

HR 2258

ISBN 978-82-7768-311-9

September 2013